

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. Актуальність даної статті полягає в тому, що численні емпіричні виміри практики бізнес-діяльності у її моральних значеннях досі не одержали відповідного соціально-філософського концептуального оформлення. А це, в свою чергу, не дає повною мірою обмірковувати своєрідність формування етичних початків бізнес-культури українських керівників, її обумовленість соціально-статусним положенням і мотиваційними інтересами суб'єктів цієї діяльності.

Мета дослідження розкривається у новаторському осмисленні етики бізнесу в контексті сучасного економічного та соціального існування українського суспільства.

Об'єкт дослідження - прикладна етика – система соціально і етично значущих переконань і нормативів діяльності в їх суспільній конкретності.

Предмет дослідження - етика бізнесу як соціально-філософське поняття моральної сутності підприємництва, функціонування її суб'єктів.

Завдання: обґрунтування концепції етики бізнесу в сучасних умовах; дослідження історико-філософських витоків та еволюцію концепції ділової підприємницької етики; визначення основних етапів становлення етики бізнесу в процесі формування теоретичного образу прикладної моралі; розкриття своєрідності прояву основних категорій моралі в свідомості підприємців-бізнесменів; розкриття моделі підприємницької етики. Етика як вид людських знань зародилася ще до античної Греції. Давньогрецький філософ Сократ вважав, що найголовнішим проявом моральності людини є доброчесність. Він стверджував, що достатньо оволодіти поняттями про добро і благо, щоб стати особистістю, тому що незнання і є проявом зла. [4, с. 39-53]. Арістотель у свою чергу стверджував: « Етика дозволяє пізнати, що належить робити, а від чого слід утриматися ». Прикладна етика – етика бізнесу, політична етика, інженерна етика, біоетика стали важливими складовими не тільки людської свідомості, а й соціальної практики. Етика бізнесу допомагає людині, що займається бізнесом, правильно аналізувати та вирішувати проблеми. Вона займається вивченням відповідностей між моральними нормами цієї людини та цілями ділової організації. Функціонування етики бізнесу тісно пов'язане з різним викладом такої філософської проблеми, як сумісність та несумісність бізнесу і моралі, а також і науки про неї. Вже декілька століть у західному світі є природним суспільство із ринковою економікою та природною ринковою поведінкою людини. Проте неринкова поведінка вважалася ненормальною або пугучою, тобто як наслідок втручання в особисте життя людини зовнішніх щодо неї сил, зокрема держави. Хоча для деяких громадян, особливо старшого покоління, посткомуністичних країн, в тому числі й України, така поведінка особи є незрозумілою, неприйнятною. Адже вони переконані, що ринок, бізнес – це сфера втілення егоїстичних, без моральних, індивідуалістичних інтересів людей, що породжують економічне та соціальне відчуження, експлуатацію та безліч інших негуманних явищ суспільного існування. На їх погляд, подолати цю проблему можна лише на основі суспільної власності на засоби виробництва. Однак спроби створити суспільство на принципах суспільної власності, яка унеможливила функціонування ринкової економіки і відповідну поведінку людей, не вдалося через те, що позбавлені змоги реалізувати власні егоїстичні, індивідуалістичні бажання люди стають пасивними, нездатними самостійно приймати рішення і діяти, перекладають відповідальність за своє соціальне буття на державу, що породжує багато моральних проблем [3 с. 150]. В процесі розвитку людства змінювалися бачення на сутність та значення багатства. Античні філософи першими почали міркувати над моральним буттям та не детермінованою матеріальною. Наприклад, Арістотель вважав, що щастя людини полягає не в благородному походженні, здоров'ї, багатстві й талані, а в благородній поведінці за будь-яких обставин. Він стверджував, що чесноти є породженням розуму. Л.-А. Сенеки говорив, що наділений моральною стійкістю, непохитністю мудрець надає перевагу багатству, а не бідності, оскільки це відкриває для нього ширші можливості. Однак багатство відіграватиме в його житті службову роль, а в житті дурня – домінуючу. Етика бізнесу спирається на основні принципи загальної теорії моралі, загальнолюдським цінностям, які ця теорія доводить та захищає. Багато філософів вважають, що мораль та бізнес є несумісними, стверджують, що поняття «етика бізнесу» має у собі нерозв'язані суперечності, адже функціонування моралі у сфері бізнесу є досить складним та суперечливим процесом [1 с. 54]. Мова йде про те, що за практично-утилітарного відношення особа орієнтується на вигоду, а за морального – на свої міркування щодо добра та зла. Носієм цієї суперечності виступає одна і та ж людина, і від неї, її моральної культури залежить вирішення в ній цих протилежностей. Проблема втілення етичних засад у господарську діяльність є однією із найскладніших в соціально-економічній теорії. Як відносно самостійна частина соціально-філософської теорії та етики, підприємницька етика конститується у другій половині ХХ століття. Виділяють три головні етапи становлення етики бізнесу як наукової проблеми. Перший: кінець 50-х – початок 70-х років ХХ століття. Поповхом до осмислення моральних факторів економічної діяльності в сфері бізнесу стали багатразові факти зловживань у діяльності відомих виробничих організацій європейських країн. Другий етап: 80-ті – початок 90-х років. Саме в цей період формується і вводиться в практику етика бізнесу не тільки як наукова, але й як навчально-освітня дисципліна. Почали з'являтися узагальнюючі документи, які мали для бізнес-політики стратегічне суспільне значення. Третій етап еволюції і впровадження етики бізнесу: 90-ті –2000-ні роки. Він має зв'язок із створенням і розвитком Всесвітньої комп'ютерної мережі (Інтернет), утворенням єдиного інформаційного простору. В численних статтях цього періоду обмірковується думка про те, що використання етичних засад в професійній діяльності ділових людей поліпшує бізнес, підвищує його соціальну ефективність і привабливість. Етика бізнесу досліджує взаємозв'язок цілей і засобів підприємства, вплив дій підприємця на своє становище і становище співробітників організації, суспільства. До її компетенції входить аналіз моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту. В цьому контексті вона найчастіше спирається на поняття «справедливість», обдумуючи над різними вимірами справедливості певних законодавчих актів і норм. Одночасно вона дуже вразлива до чинників, які повинні забезпечити гармонійне співвідношення інтересів підприємця й інвестора, роботодавця і грададавця, замовника і постачальника, фірми і споживача. Також вона задумується над такими питаннями, як існування бідності широких мас та концентрації значних багатств в руках невеликої кількості суспільства. відносини малих і великих підприємств, лобізм, конкуренція та ціноутворення [2 с. 52]. Однією з важливих та актуальних проблем в етиці бізнесу є проблема правильного використання природних багатств та збагачення і збереження природи. Конкуренція між різними організаціями приводить до значного виснаження природних ресурсів, викид в атмосферу дуже шкідливих відходів виробництва. Також перед бізнесом постають досить важливі обов'язки щодо екології. До того ж , умови до бізнесу має ставити суспільство. Справді, збереження природи для суспільства є досить важливим етапом у діяльності фірми, адже природа - це джерело життя та майбутнього нації.

Висновок. Будь-яка організація повинна мати власну систему моралі, але досліді показують, що люди погоджуються на компроміс із власними принципами та цінностями під впливом умов фірми, в якій вони працюють. Задля підвищення етичності діяльності підприємців, керівників, менеджерів і рядових співробітників можна використовувати заходи та методи, які рекомендують дослідники етики бізнесу: етичні кодекси, карти етики, комітети з етики, соціальні ревізії, навчання етичній поведінці, етична експертиза, етичне консультування.

Література

1. Підприємницька етика в контексті професійної моралі // Наукові записки КУТЕП: Щорічник / Ред. кол.: Пазенок В.С. (голова) та інші. – К.: Знання України, 2003. – Вип. 3. – С. 139-144.
2. Соціальна відповідальність бізнесу (етичний аспект) // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В. В. Лях. – К.: Український центр духовної культури, 2003. – Вип. 33. – С. 52-63.
3. Воронкова В. Філософія управління персоналом: Монографія. – Запоріжжя: Видавництво Запорізької державної інженерної академії, 2005. – 472 с
4. Етика бізнесу як соціоморальна праксеологія // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В. В. Лях. – К.: Український центр духовної культури, 2005. – Вип. 49. – С. 153-162.